

OPBRUD OG UROLIGE TIDER

Sankt Ninianus, Skotlands apostel. Billedet er tysk og fra begyndelsen af 1500-tallet. Nationalmuseet.

Begrebet reformation er ikke noget Luther opfandt, selv om vi forbinder det med ham. Første del af 1500-tallet er nogle af de mest urolige årtier i hele Europas og Danmarks historie. 1520'erne og 1530'erne er kendetegnet ved voldsomme begivenheder i Danmark.

Danmarks lovlig valgte og udnævnte konge, Christiern II fordrives fra landet. Inden da havde han henrettet hele Sveriges regering - blodigt og på må og få. Der er oprør blandt bønder, lavadelsmænd og borgere i protest mod stadig nye og hårdere skatter og afgifter.

Resultatet bliver, at der udbryder borgerkrig i Danmark. En borgerkrig med voldsom indblanding udefra. På den baggrund fødtes et samfund efter 1536, der på nogle måder var meget anderledes end før.

Før Reformationen var det kirken, der satte normerne for, hvad man tænkte og hvordan man handlede. Men den katolske kirke optrådte i stigende grad som en verdslig (ikke-kirkelig) fyrstemagt og godsejer i 1400-tallet og begyndelsen af 1500-tallet. Paven og mange biskopper omgav sig med et rigt hof, prestigebyggerier og store godsbesiddelser. Indtægterne kom fra afgifter, salg af embeder og afladsbreve. Samtidig bredte forargelsen og utilfredsheden sig blandt almindelige mennesker. Der var opstået en ægte og dyb religiøsitet. Almindelige mennesker var vrede over at blive udnyttet af kirken og klostrene, som man mente burde være forbilleder i stedet. Befolkningen ville ikke længere undertrykkes af kirkens folk og betale for deres liv i luksus, mens de selv skulle leve i fattigdom og armod.

Da "den moderne stat" fik et umætteligt pengebehov, voksede antallet af ekstraskatter. Modstanden hos bondebefolkningen voksede tilsvarende, og skatteopkræverne gjorde klogt i at møde talstærkt og velbevæbnet op. Illustration Olaus Magnus.

Der var et krav om "gendannelse" (på latin = reformation) af den "ægte" kirke og dermed den rigtige samfundsorden.

Tiden til oprør var inde. Startskuddet kom da Luther udsendte sine 95 teser. Men han havde nok ikke forestillet sig, at de skulle føre til et fuldstændigt brud med den katolske kirke. Men det gjorde de!